

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Miljöprövningsdelegationen

Beslut
2019-09-11

Diarienummer
551-23317-2018
Dossienummer
1446-1123

Sida
1(12)

Aktion Rädda Vättern
christer.haagman@gmail.com

Begäran om omprövning av tillstånd vid Försvarets materielverks provplats i Karlsborgs kommun

Miljöprövningsdelegationens beslut

Miljöprövningsdelegationen avvisar Föreningen Aktion Rädda Vätterns begäran om omprövning.

Miljöprövningsdelegationen beslutar att inte återkalla eller ompröva tillståndet för den aktuella verksamheten.

Redogörelse för ärendet

Bakgrunden till begäran

Föreningen Aktion Rädda Vättern (ARV) begär omprövning av tillståndet enligt miljöbalken vid Försvarets materielverks (FMV) provplats i Karlsborg (Dnr: 551-33361-2009). Begäran föranleds av att Aktion Rädda Vättern anser att villkor för tillståndet inte har följts, att villkor 11 är för oprecist för att ligga till grund för straffrättsligt ansvar samt avsaknad av prövning avseende verksamhetens påverkan på Natura 2000-området.

Tillstånd till verksamheten

Miljöprövningsdelegationen (MPD) gav den 18 november 2010 (dnr 551-33361-2009) tillstånd till verksamhet vid Försvarets materielverks provplats i Karlsborg. För verksamheten gäller följande villkor.

1. Verksamheten ska bedrivas i huvudsaklig överenskommelse med vad sökanden angivit i ansökningshandlingarna och i övrigt åtagit sig i ärendet om inte annat framgår av nedanstående villkor.
2. Skjutning, sprängning eller flygprovning får inte ske under följande tider:
 - Skärtorsdag kl. 16.00 – dag efter annandag påsk kl. 7.00
 - Dag före midsommarafton kl. 16.00 – måndag efter helgen kl. 7.00
 - 1 juli kl. 0.00 – 15 augusti kl. 7.00
 - 23 december kl. 16.00 – 7 januari kl. 7.00Övriga skjutfria tider bestäms i samråd med Samordningsgrupp Vättern.
3. Skjutning, sprängning samt flygprovning ska undvikas då vädersituationen är sådan att störningen kan förutsägas bli onormalt omfattande.
4. FMV ska i förväg informera kringboende om större sprängningar och annan verksamhet som ryms inom bullernivå 1, dvs. där ljudnivån 200 m från ljudkällan överstiger 126 dBC $\pm 2,5$ dB.

5. Skjutning ska ske mot projektilfång så långt detta är möjligt.
6. På fastigheten Svanvik 1:403 gäller följande begränsningsvärden beträffande tider och ljudnivåer som inte får överskridas vid skjutning, sprängning och omhändertagande av OXA:
Skjutning inom bullernivå 1 får ske under högst 30 vardagar dagtid per år med högst 3 händelser per dag.
Skjutning inom bullernivå 2 får ske under totalt högst 120 dagar per år, varav högst 110 vardagar dagtid, högst 50 vardagar kvällstid och högst 10 helgfria lördagar eller söndagar dagtid. Under vardagar dagtid får antalet händelser vara högst 150 per dag och under kvällar samt lördagar och söndagar får antalet händelser vara högst 15 per kväll/dag.
Skjutning inom bullernivå 3 får ske under totalt högst 220 dagar per år, varav högst 200 vardagar dagtid, högst 70 vardagar kvällstid, högst 10 vardagar nattetid och högst 20 helgfria lördagar och söndagar dagtid.

Tider definieras enligt följande:

Vardag dagtid måndag till fredag kl. 7.00 till 17.00

Vardag kvällstid måndag till fredag kl. 17.00 till 22.00

Vardag nattetid måndag till fredag kl. 22.00 till kl. 7.00

Helgfri lördag/söndag dagtid lördag eller söndag kl. 9.00 till 16.00

Bullernivåer definieras enligt följande:

Bullernivå 1 innefattar stora sprängprov och grovkalibriga eldrörsvapen med maximal ljudnivå 134 dBC \pm 2,5 dB.

Bullernivå 2 innefattar sprängprov, grovkalibriga eldrörsvapen samt robot och raketprov med maximal ljudnivå 126 dBC \pm 2,5 dB.

Bullernivå 3 innefattar huvudsakligen övning och vapenprov med fin- och mellankaliber med maximal ljudnivå 110 dBC \pm 2,5 dB respektive 105 dBA \pm 2,5 dB.

Angivna bullernivåer ska innehållas 200 m radiellt ljudkällan för enkelskott.

Finkaliber <20 mm, mellankaliber 20-60 mm

7. På fastigheten Svanvik 1:403 får sprängverksamhet genomföras med laddningar upp till 30 kg TNT-ekvivalent på hela provplatsen med undantag av Axstål där laddningarna begränsas till max 15 kg TNT-ekvivalent.
8. På fastigheten Svanvik 1:403 får skjutning och sprängning som faller inom bullernivå 1 i ansökan, samt skjutning med tung kulspruta 12,7 mm utanför bullerdämpad inbyggnad eller med stridsvagn 122 12 cm, endast ske vid sydvästlig vind. Med sydvästlig vind avses 225 grader \pm 30 grader.
9. Markvibrationer – definierade som högsta svängningshastighet i vertikalled – orsakade av sprängning, får inte överstiga 2,5 mm/s vid bo-stadshus. Mätning ska utföras vid minst ett närliggande bostadshus vid de första proverna som utförs inom bullerkategori 1 respektive 2 efter det att tillståndet har tagits i anspråk. Därefter ska mätningar utföras om det sker förändringar som kan medföra ökade vibrationer eller när tillsynsmyndigheten anser att kontroll är befogad. Mätningen ska utföras enligt gällande svensk standard. Om det angivna begränsningsvärdet överskrids ska åtgärder vidtas inför nästa sprängning så att värdet kan hållas.
10. På fastigheten Röknehuvud 1:1 gäller följande begränsningsvärden be-träffande tider och ljudnivåer som inte får överskridas vid skjutning:

Skjutning inom bullernivå 2 får ske under totalt högst 40 dagar per år, varav högst 40 vardagar dagtid och högst 5 vardagar kvällstid. Under vardagar dagtid får antalet händelser vara högst 75 per dag och under kvällar får antalet händelser vara högst 15 per kväll.

Skjutning inom bullernivå 3 får ske under totalt högst 40 dagar per år, varav högst 40 vardagar dagtid och högst 5 vardagar kvällstid.

Tider definieras enligt följande:

Vardag dagtid måndag till fredag kl. 7.00 till 17.00

Vardag kvällstid måndag till fredag kl. 17.00 till 22.00

Bullernivåer definieras enligt följande:

Bullernivå 2 innefattar grovkalibriga eldrörsvapen samt robot och raketprov med maximal ljudnivå 126 dBC \pm 2,5 dB.

Bullernivå 3 innefattar huvudsakligen övning och vapenprov med mellan-kaliber med maximal ljudnivå 110 dBC \pm 2,5 dB. Angivna bullernivåer ska innehållas 200 m radiellt ljudkällan för enkelskott.

Mellankaliber 20-60 mm

11. Skjutning mot följande områden får endast ske efter överenskommelse med Fiskeriverket eller motsvarande myndighet:
 - hela Vättern då det gäller ammunition avsedd att brisera vid nedslag i vatten och vid sprängningar i vatten
 - ett område med 500 meters radie och med grundet Höjen som mitt-punkt under hela året
 - ett område 1 x 2,7 km vid Tängan under hela året
 - Röknen (södra delen) – Kalven, i stort inom 6 meters kurvan under ti-den 15 september – 31 december
 - från stranden och 300 meter ut, från Axståls sydspets till Rissnäsets östra spets under tiden 15 september – 31 december
 - från stranden och 300 meter ut, från Tjuvanabben och 2 km norr ut under tiden 15 september – 31 decemberKan sådan överenskommelse inte träffas ska frågan överlämnas till tillsynsmyndigheten för avgörande.
12. Skjutning från båt med tung kulspruta 12,7 mm får endast ske vid syd-västlig vind. Med sydvästlig vind avses 225 grader \pm 30 grader.
13. I Axstålsviken får högst 20 sprängningar i vatten ske per år och med högst 1 kg laddningsvikt per sprängning. Sprängningar i vatten får endast ske efter överenskommelse med Fiskeriverket eller motsvarande myndighet. Kan sådan överenskommelse inte träffas ska frågan överlämnas till tillsynsmyndighet för avgörande.
14. Vid skjutning över vatten ska hylsor samlas upp i största möjliga utsträckning. Projektiler och granater som inte skjuts mot projektilfång ska bärgas så långt detta är möjligt. I den årliga miljörapporten ska mängd och innehåll av projektiler och granater utskjutna i Vättern och som inte är bärgade redovisas.
15. Flygprovning över Vättern ska utföras på sådant sätt att beräknat flyg-buller över tätort inte överstiger 70 dBA maximalnivå.
16. Flygprovning med anflygning mot Stora Röknen 3:1 och Röknehuvud 1:1 får endast ske kl. 7.30 – 16.00 under högst 50 vardagar (måndag till fredag) per år med högst 50 pass per år.

17. Flygprovning med anflygning mot Axstål på en höjd < 500 m får endast ske kl. 8.00 – 16.00 under högst 20 vardagar (måndag till fredag) per år med högst 2 pass per dag omfattande högst 1,5 timme per pass. Under högst 5 vardagar per år får provning pågå till kl. 20.00. Anflygningen ska påbörjas över Vättern österifrån minst 1 km från strandlinjen.
18. FMV ska verka för att användningen av ammunition innehållande bly minskar vid Karlsborgs provplats och på sikt helt upphör i de prov där projektiler eller delar av dessa tillförs mark eller vatten. Vid skjutning med nedslag i Vättern ska lös ammunition, barlastad ammunition respektive övningsammunition användas i så stor utsträckning som möjligt.
19. Åtgärder ska fortlöpande vidtas för att minimera mängden avfall som uppkommer i verksamheten. Avfallet ska sorteras och i första hand åter-vinnas.
20. Kemiska produkter, inbegripet farligt avfall, ska hanteras på sådant sätt att risken minimeras för förorening av mark och vatten.
21. Flytande kemikalier ska förvaras invallat på ett för produkten beständigt och tätt underlag. Om flera behållare förvaras inom samma invallning ska uppsamlingsvolymen minst motsvara den största behållarens volym plus 10 % av summan av övriga behållares volym. Vid förvaring utom-hus ska skydd finnas för påkörning.
22. Ett aktuellt kontrollprogram ska finnas för verksamheten och följas. För-slag till kontrollprogram ska lämnas till tillsynsmyndigheten senast inom tre månader från det att beslutet har vunnit laga kraft. I kontrollprogrammet ska bland annat ingå kontroll av att begränsningsvärdena för buller uppfylls och kontroll av frågor som rör Vättern.

Hur ansökan har handlagts

En begäran om omprövning av tillståndet kom in till MPD den 15 juni 2018. Begäran har remitterats till Försvarsinspektören och Länsstyrelsens Fiskeutredningsgrupp.

Yttranden har kommit in från Försvarsinspektören och Länsstyrelsens Fiskeutredningsgrupp.

Utveckling av begäran

ARV anser att de senaste årens händelser visar att FMV:s tillstånd måste omprövas.

Skjutning och sprängning i vatten regleras i första hand i tillståndets villkor 11. I villkor 5 och 14 föreskrivs att projektiler och hylsor ska kunna samlas upp så långt som möjligt. I länsstyrelsens yttrande till ansökan står att ”Brisader i vattnet ska om möjligt undvikas helt.”

Från december 2015 till juni 2016 beskjuter FMV norra Vättern vid upprepade tillfällen med hundratals stora spränggranater. Nedslag sker inom eller helt nära fiskeförbudsområde. ARV överklagar samtliga samrådsbeslut mellan länsstyrelse och FMV. Mark- och miljödomstolen går på länsstyrelsens linje men förvirring

råder när det gäller motivering för avvísning eller avslag. Ärendena ligger enligt ARV:s kännedom fortfarande på regeringens bord.

Under hösten 2016 begär FMV åter igen samråd med länsstyrelsen inför en planerad granatbeskjutning av Vättern under vecka 44. Länsstyrelsen går även nu med på en överenskommelse att Vättern får beskjas med granater från artilleripjäsen Archer. Beslutet överklagas av Aktion Rädda Vättern. Länsstyrelsen avvisar Aktions Rädda Vätterns överklagan.

Mark- och miljödomstolen gör nu en annan bedömning och skriver i sitt yttrande att ”planerade provskjutningar under vecka 44 2016 ska förbjudas” (mål nr 3832-16). Regeringen inhiberar länsstyrelsens överenskommelse med FMV och provskjutningen ställs in. Något definitivt beslut från regeringen i detta ärende har ännu inte redovisats.

Vätternvårdsförbundet har kritiserat tillståndets villkor 11:

”Nuvarande innehåll i villkor 11 kan inte anses uppfylla nödvändiga aspekter (t ex buller från brisadplats) varför handläggning troligen försåras,” (remissvar till länsstyrelsen 2016-01-19)

Den 11 oktober 2017 beskjas FMV åter Vättern med spränggranater, mitt under rödingens, sikens och öringens lekperiod. Men nu sker artilleriskjutningen utan att något samråd hålls med länsstyrelsen. Beskjutningen sker vid ungefär samma tid, i samma område och på samma sätt som planerades under vecka 44 2016. Granaterna är avsedda att brisa strax ovanför vattnet och splittret skapar ett nedslag mot vattenytan så att platsen kan registreras av FMV. Det finns inga uppgifter som tyder på att skjutningarna sker på ett sätt som inte skulle kräva samråd enligt FMV:s miljötillstånd. ARV anmäler FMV till åklagarmyndigheten för brott mot miljöbalken och tillståndets villkor.

Den 19 januari 2018 meddelar åklagarmyndigheten att förundersökning ej inleds. Till beslutet bifogas en promemoria som motiverar åklagarens beslut. Där står på sidan 4:

”Denna anmälan aktualiserar bland annat frågan om straffrättens legalitetsprincip. Innebörden av denna är i korthet att det krävs ett stadgande i lag eller annan författning för att en handling skall kunna utgöra brott och leda till straffrättsligt ansvar. Häri anses innefattas ett obestämdhetsförbud, det vill säga ett krav på viss precision hos straffbudet, samt ett förbud mot analogisk tillämpning av straffbud, med vilket menas att ett förfarande anses straffbart trots att det inte med vedertagna tolkningsmetoder kan inordnas under ett straffbuds ordalydelse. Innebörden och omfattningen av begreppen riskområde och skjut- och målområde, likaså begreppen skjutning med brisad vid nedslag i vatten och luftbrisad bedömer jag vara av karaktären att prövas mot denna princip.”

Åklagaren anser alltså att villkoren i FMV:s tillstånd är så oprecisa att de inte kan ligga till grund för straffrättsligt ansvar. Detta bör uppfattas som en direkt uppmaning till länsstyrelsen att ta initiativ till omprövning av tillståndet.

Med tanke på att FMV:s tillstånd dessutom saknar underlag för påståendet att Natura 2000-områdena i Vättern inte påverkas av verksamheten, är behovet av omprövning akut. När Fortifikationsverkets gamla tillstånd från 1997 skulle omprövas delades den militära verksamheten upp i dels FMV:s

provsningsverksamhet och dels Försvarsmaktens övningar vid flygskjutmålet Hammaren. Den senare flyg- och skjutverksamheten i Vättern söder om Karlsborg prövas för närvarande av Mark- och miljödomstolen i Vänersborg. Där sker nu en provning av vad bl.a. utökningen från 1 000 skott till 69 000 skott per år, plus 150 raketer per år, kan ha för påverkan på de värden som ska skyddas av art- och habitatdirektivet och fågeldirektivet.

Det strider mot tillämpningen av Natura 2000 och mot miljöbalkens intentioner att dela upp verksamheter och pröva dem var och en för sig, utan att ta hänsyn till kumulativa effekter. På samma sätt som påverkan av beskjutning av habitatet vid flygskjutmålet Hammaren, helt nära näbbsikens lekområde i Kråksviken, undersöks bör spridningen av granatsplitter från hundratals spränggranater helt nära fiskeförbudsområde och rödingens lekområden i norra Vättern granskas. Omprövningen av FMV:s tillstånd krävs för att hänsyn ska kunna tas till den samlade påverkan från försvarets olika verksamheter i och runt Vättern.

Yttranden från myndigheter och enskilda i sammanfattning

Länsstyrelsens fiskeutredningsgrupp

Fiskeutredningsgruppen som sedan 2012 har övertagit Fiskeriverkets utredningskontors roll, finner inte att 24 kap. 5 § punkten 4 eller 11 miljöbalken är uppfyllda. Det bedöms därmed utifrån det inte finnas skäl att ompröva tillståndet, då det inte förefaller ha förekommit villkorsöverträdelser och vidare kan man inte generellt beteckna villkor 11 rörande skydd för fisket som mindre ändamålsenligt, då det allmänna fiskeintresset bedöms vara väl bevakat genom villkoret.

Dock kan framföras att det för tydlighetens skull och för att det under tillståndets giltighetstid inte ska kunna uppstå några frågetecken kring vad som eventuellt är överklagningsbart eller inte hade varit en fördel om villkor i sig hade fastställts, när och hur som ytbrisader är tillåtna, dvs att det inte ska finnas ett återkommande behov av enskilda överenskommelser mellan FMV och fiskeriexpertis vid Fiskeutredningsgruppen inför varje provperiod som sådan verksamhet planeras att förekomma. Endast av det skälet skulle det vara en fördel att ompröva tillståndet. Det ser dock inte ut att passa in på någon av punkterna under 24 kap. 5 § miljöbalken.

Försvarsinspektören för miljö och hälsa (FIHM) (Tillsynsmyndighet)

Av skrivelsen från ARV framgår att ARV anser att den verksamhet som FMV bedrev den 11 oktober 2017 utgjorde ett brott mot tillståndsvillkor 11 i tillståndet för verksamhet vid FMV:s provplats i Karlsborg. Den 19 oktober 2017 mottog FIHM en förfrågan/klagomål avseende den verksamhet som bedrevs aktuellt datum varpå FIHM genomförde en utredning (dnr GL2017-827) om villkorsbrott. Skjutning den 11 oktober 2017 skedde med s.k. luftbrisad, dvs. med brisad ovanför vattenytan. Denna typ av verksamhet (skjutning med Archer) faller in under bullernivå 2 enligt tillståndet, vilket innebär att verksamheten rent bullermässigt hölls inom tillståndets ramar. Villkor 11 var inte aktuellt vid skjutning den 11 oktober 2017 eftersom denna brisad inte skedde vid nedslag i vattnet, utan genom s.k. luftbrisad. Denna del av villkor 11 var, enligt FIHM:s bedömning, därför inte tillämpligt på verksamheten som bedrevs den 11 oktober 2017.

Tillsynsmyndigheten har också i sin utredning kommit fram till att skjutningen den 11 oktober 2017 låg utanför de i villkor 11 specificerade områdena. Däremot låg vissa av dessa områden inom det avlysta riskområdet. I detta sammanhang bör påpekas att riskområde inte ska förväxlas med skjut- och målområde. I riskområdet sker ingen skjutning, utan riskområdet utgör en säkerhetszon för att säkerställa att t.ex. tredje man inte kommer in i skjutområdet och därmed riskerar att bli skadad. FIHM gjorde därför bedömningen att FMV inte heller bröt mot denna del av villkor 11.

Utredningen i tillsynsärendet resulterade i bedömningen att någon överträdelse om tillståndets villkor ej skett. Det har inte framkommit några ytterligare uppgifter eller omständigheter som medfört att FIHM ändrat denna bedömning.

Motiveringen till Miljöprövningsdelegationens beslut

Formella förutsättningar för prövningen

Tillståndet har fått laga kraft och det omfattas därmed av den miljörättsliga rättskraften enligt 24 kap. 1 § miljöbalken (MB), dvs. tillståndet gäller mot alla såvitt avser frågor som har prövats i beslutet. Tillståndet kan återkallas eller omprövas av tillståndsmyndigheten, dvs. i detta fall MPD, under vissa förutsättningar som regleras i 24 kap. 3 och 5 §§ MB.

Enligt 24 kap. 11 § MB får en ansökan om återkallelse eller omprövning göras hos mark- och miljödomstol av Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kammarkollegiet, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap och länsstyrelsen. Om frågan ska prövas av någon annan myndighet än en domstol eller av en kommun får den tas upp utan någon särskild framställning, dvs. myndigheten får ta upp frågan på eget initiativ. Någon rätt enligt miljöbalken för enskilda sakägare att påkalla återkallelse eller omprövning av ett tillstånd finns däremot inte. Därför ska ARV:s begäran om omprövning av tillståndet avvisas.

En MPD får som ovan nämnts på eget initiativ ta upp en fråga om återkallelse eller omprövning av sådant tillstånd som myndigheten har att pröva. Exempelvis kan sakupplysningar från enskilda eller andra ha betydelse för myndighetens bedömning av om en återkallelse- eller omprövningsprocess ska inledas eller inte. Myndigheten bör alltså ta till sig de upplysningar som inkommer och överväga om de bör föranleda någon åtgärd. Det bör inte komma i fråga att helt lämna upplysningarna utan beaktande bara därför att de lämnats av någon som inte getts någon initiativrätt i saken. Myndigheten har istället att bedöma om det finns anledning att vidta någon åtgärd med anledning av framställningen (se Mark- och miljödomstolens dom den 28 maj 2019, mål nr M1966-19). Fråga är då om det finns grund för MPD att inleda en återkallelse- eller omprövningsprocess med anledning av de synpunkter ARV framfört i sina skrivelser till MPD.

Skäl för återkallelse eller omprövning av tillstånd?

Enligt 24 kap. 3 § MB får tillståndsmyndigheten helt eller delvis återkalla tillstånd, dispens eller godkännande som meddelats enligt balken, eller enligt föreskrifter med stöd av balken, och förbjuda fortsatt verksamhet

1. om den som har sökt tillståndet, dispensen eller godkännandet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller underlåta att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet, dispensen, godkännandet eller villkoren,
2. när tillståndet, dispensen, godkännandet eller villkor som gäller för verksamheten eller åtgärden inte har följts och avvikelsen inte är av ringa betydelse,
3. om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit någon olägenhet av väsentlig betydelse som inte förutsågs när verksamheten eller åtgärden tilläts,
4. om det till följd av verksamheten eller åtgärden har uppkommit sådana förhållanden som enligt 2 kap. 9 § innebär att verksamheten inte får bedrivas,
5. om verksamheten slutligt har upphört,
6. om ett nytt tillstånd ersätter ett tidigare tillstånd,
7. om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet,
8. om underhållet av en vattenanläggning allvarligt har försummats, eller
9. om tillstånd att inverka på vattenförhållandena inte har utnyttjats under en längre tid och det kan antas att tillståndet inte heller kommer att utnyttjas.

Enligt 24 kap. 5 § MB får tillståndsmyndigheten ompröva tillstånd när det gäller en bestämmelse om tillåten produktionsmängd eller annan liknande bestämmelse om verksamhetens omfattning, samt ändra eller upphäva villkor eller andra bestämmelser eller meddela nya sådana

1. när, från det tillståndsbeslutet fick laga kraft, det förflutit tio år eller den kortare tid som, på grund av vad som följer av Sveriges medlemskap i Europeiska unionen, föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer,
2. om verksamheten med någon betydelse medverkar till att en miljö kvalitetsnorm inte följs,
3. om den som har sökt tillståndet har vilselett tillståndsmyndigheten genom att lämna oriktiga uppgifter eller låta bli att lämna uppgifter av betydelse för tillståndet eller villkoren,
4. när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts,
5. om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet av någon betydelse som inte förutsågs när verksamheten tilläts,
6. om förhållandena i omgivningen har ändrats väsentligt,
7. om en från hälso- eller miljösynpunkt väsentlig förbättring kan uppnås med användning av någon ny process- eller reningsteknik,
8. om användandet av någon ny teknik för mätning eller uppskattning av förorening eller annan störning skulle medföra väsentligt bättre förutsättningar för att kontrollera verksamheten,
9. om verksamheten helt eller till väsentlig del är förlagd inom ett område där förbud råder enligt en föreskrift eller ett beslut som har meddelats med stöd av 9 kap. 4 §,
10. för att förbättra en anläggnings säkerhet,
11. om det visar sig att anordningar som har vidtagits eller villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet är mindre ändamålsenliga, eller
12. om det kan antas att en säkerhet som ställts enligt 9 kap. 6 e §, 15 kap. 35 § eller 16 kap. 3 § inte längre är tillräcklig eller är större än vad som behövs.

ARV har uppgett att det finns grund för omprövning då villkor för tillståndet inte har följts, att villkor 11 är för oprecist för att ligga till grund för straffrättsligt

ansvar samt avsaknaden av prövning avseende verksamhetens påverkan på Natura 2000-området.

Villkorsbrott?

Återkallelse eller omprövning av ett tillstånd får ske när tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts, se 24 kap. 3 § p. 2 och 5 § p. 4 MB. För återkallelse krävs också att avvikelserna inte är av ringa betydelse.

Enligt villkor 11 i tillståndet får skjutningar med ammunition avsedd att brisera vid nedslag i vatten och vid sprängningar i vatten samt vid skjutning inom vissa i villkoret preciserade områden endast ske efter överenskommelse med Fiskeriverket eller motsvarande myndighet (i detta fall Länsstyrelsens fiskeutredningsgrupp). ARV hävdar att sådan skjutning förekommit utan någon föregående överenskommelse. Det påstådda villkorsbrottet har anmälts både till tillsynsmyndigheten och till åklagare.

Av tillsynsmyndighetens utredning om villkorsbrott framgår att skjutning skedde med s.k. luftbrisad, dvs. med brisad ovanför vattenytan. Bullermässigt höll sig verksamheten inom tillståndets ramar och det var inte heller fråga om skjutning med ammunition avsedd att brisera vid nedslag i vattnet. Tillsynsmyndigheten har också i sin utredning kommit fram till att skjutningen låg utanför de i villkor 11 specificerade områdena. Tillsynsmyndigheten gjorde mot denna bakgrund bedömningen att FMV inte hade gjort sig skyldig till villkorsbrott.

Åklagaren beslutade att inte inleda förundersökning då det inte fanns anledning att anta att ett brott som hör under allmänt åtal hade förövats.

Miljöprövningsdelegationen anser inte att det framkommit något som styrker att tillståndet eller villkor som gäller för verksamheten inte har följts. Grund för återkallelse eller omprövning av tillståndet av denna anledning föreligger därför inte.

Är villkoret för oprecist?

Enligt MPD:s bedömning innebär det förhållandet att åklagaren har uttalat att bestämmelsen i villkor 11 ska prövas mot legalitetsprincipen inte att åklagaren har konstaterat att villkoret är allt för otydligt utformat, utan endast att gärningen inte utgjorde ett brott mot villkoret så som det är utformat.

Oförutsedda olägenheter?

Ett tillstånd kan också återkallas eller omprövas om det genom verksamheten uppkommit en olägenhet som inte förutsågs när verksamheten tilläts, se 24 kap. 3 § p. 3 och 5 § p. 5. För återkallelse av tillståndet gäller att olägenheten är av "väsentlig betydelse" medan det för omprövning av verksamheten bara krävs en olägenhet "av någon betydelse". För omprövning av villkor bör räcka att man kan konstatera, att om denna olägenhet förutsetts skulle villkoret fått en annan utformning.

Vid tillståndsprövningen kunde man förutse att skjutningarna kunde få negativa konsekvenser för vattenförekomsten och då framförallt för fisk och fisket. Villkor 11 tillkom till skydd för fisk och fisket, för att man genom detaljkunskap ska kunna genomföra skjutningar med så liten påverkan som möjligt för fisk och fisket.

Olägenheterna som sådana har således inte varit oförutsedda. I villkor 11 regleras inte hur ofta sådana skjutningar får ske. Huruvida omfattningen av skjutningarna regleras i det allmänna villkoret och om skjutningar sker i för stor omfattning i förhållande till detta villkor är snarare en fråga för tillsynsmyndigheten. MPD anser inte att det har uppkommit en olägenhet som inte kunde förutses då tillståndet beslutades och att det inte finns skäl för omprövning av villkoret på denna grund.

Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet

En återkallelse eller omprövning kan också ske om det behövs för att uppfylla Sveriges förpliktelser till följd av EU-medlemskapet, se 24 kap. 3 § p. 7 samt 5 § p. 1 MB. Vättern är som helhet ett internationellt värdefullt område som ingår i Natura 2000-område. Enligt 7 kap. 28a § MB krävs tillstånd för att bedriva verksamheter eller vidta åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön inom ett Natura 2000-område. Om det överhuvudtaget inte har skett en sådan prövning, om det krävs tillstånd enligt 7 kap. 28a § MB, så är det i strid med Sveriges åtaganden enligt EU-medlemskapet. MPD har dock i tillståndsbeslutet gjort en sådan bedömning och funnit att verksamheten inte är tillståndspliktig enligt 7 kap. 28a § MB, eftersom den inte har en betydande påverkan på Natura 2000-området.

ARV har i sin skrivelse angett att flyg- och skjutverksamheten i Vättern söder om Karlsborg för närvarande prövas av Mark- och miljödomstolen i Vänersborg. Vidare har ARV angett att det strider mot tillämpningen av Natura 2000 och mot miljöbalkens intentioner att dela upp verksamheter och pröva dem var och en för sig, utan att ta hänsyn till kumulativa effekter. Omprövning av FMV:s tillstånd krävs därför för att hänsyn ska kunna tas till den samlade påverkan från försvarets olika verksamheter i och runt Vättern.

I 21 kap. 3 § MB regleras möjligheten att i ett sammanhang handlägga sådana mål och ärenden som har samma sökande och där verksamheterna dessutom har sådant samband med varandra att de bör prövas i ett sammanhang. Mark- och miljödomstolen kan dessutom ta till sig ett ärende som ska prövas hos en länsstyrelse eller kommun om ärendet bör handläggas tillsammans med ett mål eller ärende som handläggs av domstolen. Detta kan alltså utgöra motiv för domstolen att ta till sig den prövning av ett Natura 2000-ärende, som en MPD ska göra. Om tillstånd till skilda verksamheter prövas samtidigt kan således en samordnad prövning ske av den gemensamma miljöpåverkan som verksamheterna orsakar.

I nu aktuellt ärende är det dock fråga om ett tillstånd som fick laga kraft för ca nio år sedan. Att FMV nu har en annan pågående tillståndsprövning hos Mark- och miljödomstolen inom samma påverkansområde kan innebära att man vid den prövningen bör ta hänsyn till de kumulativa effekterna av redan tillståndsgivna verksamheter. MPD anser dock inte att denna omständighet utgör grund för att återkalla eller ompröva det i ärendet aktuella tillståndet, som är lagakraftvunnet.

Är villkoret ändamålsenligt?

Länsstyrelsens fiskeutredningsgrupp har också hänvisat till att det inte finns skäl för omprövning med stöd av 24 kap. 5 § p. 11. Denna paragraf avser omprövning av villkor som har meddelats till skydd för fisket med stöd av 11 kap. 8 § MB eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet. Sådana villkor kan omprövas om det visar sig att villkoret är

mindre ändamålsenligt. Villkor 11 i tillståndet är visserligen till skydd för fisket, men det har inte meddelats med stöd av 11 kap. 8 § MB eller enligt 6 kap. 5 § lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet då dessa paragrafer endast avser villkor för tillstånd till vattenverksamheter. Denna paragraf kan därför inte utgöra grund för omprövning av MPD:s beslut, som avser tillstånd till en miljöfarlig verksamhet som har fattats med stöd av 9 kap. MB.

MPD anser inte heller i övrigt att det framkommit något som ger anledning att återkalla eller ompröva tillståndet för verksamheten. Vad som framkommit i ARV:s framställan föranleder därför ingen ytterligare åtgärd från MPD:s sida.

Detta beslut har fattats av Miljöprövningsdelegationen inom Länsstyrelsen i Västra Götalands län. I beslutet har Sabine Lagerberg ordförande, och Jan Mastera miljöskakunnig, deltagit. Ärendet har beretts av Susann Lundman miljöhandläggare.

Sabine Lagerberg

Jan Mastera

Detta beslut har godkänts digitalt. Det saknar därför namnunderskrifter.

Så här överklagar du Miljöprövningsdelegationens beslut

Miljöprövningsdelegationens beslut kan överklagas hos Mark- och miljödomstolen vid Vänersborgs tingsrätt. **Överklagandet ska dock skickas eller lämnas till Länsstyrelsen.** Länsstyrelsens e-postadress är vastragotaland@lansstyrelsen.se. Skickar du med vanlig post är adressen Länsstyrelsen i Västra Götalands län, 403 40 Göteborg.

Har överklagandet kommit in i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna till mark- och miljödomstolen.

Överklagandet ska ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Är du osäker på när tiden går ut kan du kontakta Länsstyrelsen.

Om den som överklagar är en part som företräder det allmänna (t.ex. Naturvårdsverket, Länsstyrelsen eller kommunens miljönämnd), ska överklagandet dock ha kommit in till Länsstyrelsen **senast den 2 oktober 2019**.

Överklagandet ska vara skriftligt. I skrivelsen ska du ange

- ditt namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress,
- vilket beslut du överklagar, t.ex. genom att ange beslutsdatum och ärendets diarienummer, samt
- hur du anser att Miljöprövningsdelegationens beslut ska ändras och varför det ska ändras.

Sändlista

Externt

- Naturvårdverket, registrator@naturvardsverket.se
- Havs- och vattenmyndigheten, havochvatten@havochvatten.se
- Länsstyrelsen/Enheten för miljötillsyn, miljoskydd.vastragotaland@lansstyrelsen.se
- Försvarets Materielverk, registrator@fmv.se
- Miljösamverkan Östra Skaraborg, info@miljoskaraborg.se
- Försvarsinspektören för miljö och hälsa, exp-fihm@mil.se

Internt

- Sabine Lagerberg
- Jan Mastera
- Susann Lundman
- Monica Lind
- Katja Almqvist
- Fredrik Larson